

Prof. Dr. Yusuf YURDİGÜL

Atatürk Üniversitesi/İletişim Fakültesi/Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü,
yusufyurdagul@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-9903-4176

Öğr. Gör. Dr. Mevlüde BATUR

Fırat Üniversitesi, Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, Görsel-İşitsel Teknikler ve Medya
Yapımcılığı Bölümü, mbatur@firat.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5985-9694

**TOPLUMSAL CİNSİYET EKSENİNDE DİJİTAL PLATFORMLARDA KADIN VE
ERKEK TEMSİLİ: “ARAYIŞ” DİZİŐİ¹**

ÖZET

Toplumsal cinsiyet kavramı, bireyin gündelik yaşamda uyması gereken rolleri ifade etmektedir. Erkek ya da kadın olarak dünyaya gelen birey, toplumsal cinsiyet rolleri ile sosyal yaşama uyum sağlamaktadır. Sosyokültürel bir sürecin sonucu olarak toplumsal cinsiyet kadın ve erkek üzerinde önemli bir etki alanı oluşturmaktadır. Toplumsal cinsiyet normlarını aktaran en önemli araçlardan biri kitle iletişim araçlarıdır. Bu araçların etkisinden kaçınmak mümkün değildir. Bireyleri yönlendirmede önemli bir role sahip olan kitle iletişim araçları cinsiyetçi kalıpyargıları da açık ya da gizil bir biçimde bireylere öğretmektedir. Kadın ya da erkek olmanın sınırlarını çizen toplumsal cinsiyet halen günümüzün en temel sorunlarından biridir. Bu nedenle bu araçlarda kadın ve erkek temsilleri üzerinde durulması gereken önemli bir konudur. Bu araştırmanın amacı, günümüzde yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanan dijital platformlarda kadın ve erkeğin nasıl temsil edildiğini ortaya koymaktır. Bu amaçtan hareketle kavramsal çerçevede toplumsal cinsiyet, dijital platformlar ve Disney Plus ele alınmıştır. Bu kapsamda çalışmada “Arayış” dizisi içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Diziyile ilgili başlıklar (genel bilgiler, özeti ve olay örgüsü, başkarakterlerin analizi, zaman ve mekân kullanımı, kadın temsili, erkek temsili) oluşturularak elde edilen bulgular dâhilinde dijital içerik platformları ile geleneksel kadın temsili bir

¹ Bu makale, Mevlüde Batur’un Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim dalında Yrd. Doç. Dr. Yusuf Yurdigül danışmanlığında 2014 yılında tamamladığı “Gezi Parkı Olayları’nın Sosyal Medyaya Yansımaları” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

nebze olsa da yıkıldığını söylemek mümkündür, ancak yine de ataerkil sistemin izlerinin etkisi görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet, Dijital platformlar, Arayış dizisi, Disney Plus

REPRESENTATION OF WOMEN AND MEN ON DIGITAL PLATFORMS ON THE GENDER AXIS: THE "OUEST" SERIES

ABSTRACT

The concept of gender refers to the roles that an individual must comply with in daily life. An individual born as a man or a woman adapts to social life with gender roles. As a result of a sociocultural process, gender creates an important area of influence on men and women. One of the most important tools that convey gender norms is mass media. It is not possible to avoid the effects of these tools. Mass media, which have an important role in guiding individuals, also teach sexist stereotypes to individuals, either explicitly or implicitly. Gender, which defines the boundaries of being a woman or a man, is still one of the most fundamental problems of today. For this reason, the representation of men and women in these vehicles is an important issue that needs to be emphasized. The aim of this research is to reveal how men and women are represented on digital platforms that are widely used today. Based on this purpose, gender, digital platforms and Disney Plus were discussed in the conceptual framework. In this context, the "Search" series was examined with the content analysis method in the study. Within the findings obtained by creating headings about the series (general information, summary and plot, analysis of the main characters, use of time and space, female representation, male representation), it is possible to say that the traditional female representation has been destroyed to some extent by digital content platforms, but still The influence of the traces of the patriarchal system can be seen.

Keywords: Gender, Digital platforms, Quest series, Disney Plus

GİRİŞ

Teknolojinin gelişimiyle birlikte ortaya çıkan dijital içerik platformları çoğu birey için gündelik hayatın alışkanlıklarından biri haline gelmiştir. Kitle iletişim araçlarından biri olarak değerlendirilebileceğimiz dijital platformlar, farklı içerikleri bünyesinde barındırır ve yediden yetmişe herkese hitap eder, bu nedenle bu platformlar kolaylıkla yaygınlaşmış ve bireyler tarafından benimsenmiştir. Bireyler birtakım düşüncelere sahip olarak doğmazlar, ancak doğdukları andan itibaren içinde yaşadığı toplum tarafından birtakım düşünce kalıplarına sahip olurlar. Bu dijital platformlarda yer alan dizi ve filmler, toplum üzerinde önemli etkiler bırakmakta ve onların algılarını şekillendirmektedir. Bu çalışmanın odağında da yer alan toplumsal cinsiyet rolleri çeşitli araçlar yardımıyla bireylere aktarılmakta ve bireyin bu kalıplara uygun bir şekilde davranması beklenmektedir. Bu rollere bakıldığında ise kadını ikinci plana atan bir hiyerarşik yapı göze çarpmaktadır. Toplumun her alanında görülen cinsiyetçi bakış açısı yaygın olarak kullanılan dijital içerik platformlarında da karşımıza çıkmaktadır. Bahsi geçen cinsiyetçi yaklaşımı ortaya çıkarmaya yönelik bu çalışmada amaç, dijital platformlarda da yer alan toplumsal cinsiyet rollerine dair farkındalık geliştirmektir. Bu amaçla Disney Plus'ta yayınlanan "Arayış" dizisi amaçlı örneklem ile ele alınmış ve bu dizi üzerine bir analiz gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın merkezinde toplumsal cinsiyet olgusu yer almaktadır. Sadece Türkiye’de değil tüm dünya genelindeki sorunlardan biri olarak toplumsal cinsiyet, erkek ve kadın arasında keskin sınırlar çizmekte ve bu durum özellikle kadının aleyhine olacak biçimde inşa edilmektedir. Çalışmanın kavramsal çerçevesinde toplumsal cinsiyet sorunsalı ile birlikte dijital platformlar ve dijital platformlardan Disney Plus ele alınmıştır.

Toplumsal Cinsiyet Sorunsalı

Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet sözcükleri bir arada değerlendirilmesi gereken kavramlardır. Çünkü toplumsal cinsiyet rolleri cinsiyet çerçevesinde belirlenmektedir. Bu iki kavram, kadını ve erkeği farklılaştırarak kültürel yapı ile harmanlamaktadır (Akkaş, 2020: 59). Cinsiyet temelde bir sınıflandırmadır. Bu biyolojik sınıflandırma toplumsal cinsiyet olgusuyla biyo-kültürel bir yapılanmaya dönüşmüştür. Cinsiyet biyolojik bir kavram olarak tanımlanırken, toplumsal cinsiyet ise kültür tarafından inşa edilen bir kavramdır. Toplumsal cinsiyette kadına ve erkeğe verilen roller onları sınırlandırır. Birey doğduğu andan itibaren kendini toplumsal cinsiyet kalıplarının içinde bulur. Meslekler, giyim kuşam, oyuncaklar vs. gibi unsurlarla yaşama dair her şey kalıplar ile bireylere öğretilmektedir. Genel olarak dünyada ve Türkiye’de kadın ve erkek rollerine bakıldığında kadınların erkeklere göre daha alt seviyede olduğunu söylemek mümkündür. Ataerkil sistem tarafından belirlenen toplumsal cinsiyet rolleri aslında dinamik bir yapı göstermektedir, zaman ve mekâna bağlı olarak değişiklik gösterebilir. Ancak hiyerarşik bir yapıda şekillenen bu süreçte erkekler öne çıkarken kadınlar pasif bir konumda yer almaktadır. Genellikle kadınlara ev içi roller (bakıcılık, ev kadınlığı gibi) verilirken, erkeklere ev alanı dışında roller (avcılık, yöneticilik gibi) verilmektedir (Akın ve Demirel, 2003: 81). Bu stereotiplerin bireylere aktarılmasında birçok araç kullanılmaktadır. Günümüzde de bilgi ve iletişim teknolojileri, bu kalıp yargıların öğrenilmesi sürecinde etkili bir araçtır.

Cinsiyet sözcüğüne bakıldığında günümüzdeki anlamının dönüşüme uğradığı görülmektedir, sosyoloji alanını da kapsayan bir kavram olarak cinsiyet, yeni biçiminde kadın ve erkeğin toplumsal rollerini öne çıkarmaktadır. Bir toplumun gerçeklerini ortaya çıkarırken incelenmesi gereken kavramlardan biri de toplumsal cinsiyettir (Bhasin, 2003: 1). Toplumsal cinsiyet, sosyal yaşama ait normları ifade etmektedir (Yurdigül ve Yurdigül, 2014: 18). Toplum kadın ve erkeğe farklı roller atfeder, örneğin kadından beklenti ev işlerine yönelikken erkekten ise daha çok ailenin maddi yönünü karşılaması beklenmektedir. Dolayısıyla toplumda kadın ve erkek arasında sınırları çizilmiş belirli davranış, duygu ve eylem modelleri mevcuttur (Dökmen, 2010: 17). Toplumsal cinsiyet, sosyokültürel bir sürecin sonucudur ve değişkenlik gösterebilir. 20. yüzyılın sonlarına doğru toplumsal cinsiyet analitik bir kategori olarak dikkat çekmiştir. Bu dönemde ortaya çıkan konular dâhilinde toplumsal cinsiyet sorunsalına bakıldığında kadın sorununun kabul edildiği görülmektedir (Scott, 2007: 34). Her birey erkek ya da kadın olarak dünyaya gelir, ancak her kültürün kadınları ve erkekleri farklı değerlendirme yöntemi vardır, farklı niteliklere sahip kadın ve erkekler doğdukları andan itibaren toplumsal cinsiyetin kalıplarına maruz kalarak bu kalıplar doğrultusunda davranmaya itilmektedir. Kadınlar ve erkeklere dair kültürel gerçeklikler ve inançlar bireyin benlik algısını etkilemektedir (Fine, 2011: 113). Toplumsal cinsiyet kimlikleri psikolojik ve sosyolojik, yani tarihsel ve kültürel çerçevede belirlenmiştir. Bu kavramı ilk kullananlardan Ann Oakley toplumsal cinsiyeti şu

şekilde aktarmaktadır (Bhasin, 2003: 1-2): "Toplumsal cinsiyet bir kültür meselesidir, erkek ve kadınların eril ve dişil olarak sosyal sınıflandırılmasına işaret eder. İnsanların erkek ya da kadın olduğu çoğunlukla biyolojik göstergelere göre anlaşılabilir. İnsanların eril veya dişil olduğu ise aynı şekilde anlaşılabilir. Ölçütler kültürel, yere ve zamana göre değişiklik gösterebilir. Cinsiyetin değişmezliğini kabul etmek zorunludur, ama toplumsal cinsiyetin değişkenliği de kabul edilmelidir." Bu aktarımdan da anlaşılacağı gibi toplumsal cinsiyet ile biyolojik köken arasında herhangi bir ilişki mevcut değildir ve cinsiyet kavramında sadece kadın ve erkek varken, toplumsal cinsiyette bu durum çeşitlilik gösterebilir.

Toplumsal cinsiyeti söylemsel/kültürel araç olarak ele alan Butler'e göre (2012: 51) toplumsal cinsiyet tek bir cins'e göre şekillenmez. Ayrıca cinsiyeti bir inşa süreci olarak gören Butler, toplumsal cinsiyet ile cinsiyet kavramının arasında fark olmadığını ifade etmektedir. Bu tür bir ayırım yapılarak iki kavramın birbirinden ayrılması sistemlerin beden üzerindeki şiddetini açığa çıkarmaktadır (2012: 52). Selek'in de toplumsal cinsiyete dair şu ifadeleri dikkat çekicidir (Selek, 2013: 221): "Çocuk oyunları, okul takımları, mahalle gruplaşmaları, aile ortamı, iş alanları, askerlik hizmeti gibi alanlar, kadınları ve erkekleri cinsiyet kalıplarına sıkıştırırlar. Bireylerin varlığı ancak cinsiyetlendirilmiş cemaatler içindeyken kabul edilir. Tıpkı kadınların hizaya sokulması gibi, erkekler de farklı toplumsal yapılarda ortaya çıkan özgün araçlarla ve çeşitli ritüellerle adam edilir." Toplumsal cinsiyetin yapılanmasında etkili olan unsurlar iki boyutta değerlendirilmelidir. Bunlardan ilki, cinsiyet ile ilgili önyargıları kapsar ve bu noktada cinsiyetlere ilişkin farklı inançlar önemlidir. İkinci boyut ise ideal erkek ile kadın arasındaki olması gerektiğine inanılan farklılıklarla ilgilidir. Bu farklılıklar ise gündelik yaşamda kadına ve erkeğe biçilen rolleri oluşturmaktadır (Vatandaş, 2007: 36). Bu noktada Scott toplumsal cinsiyetin geniş bir açıdan yeniden yapılandırılması gerektiğini savunmaktadır (2007: 57).

Bir temsil sistemine dayanan toplumsal cinsiyet kadın ve erkeğe farklı roller atfeder. Ancak toplumsal cinsiyet rollerinde kadın ve erkeğe dair beklentiler eşitsizliğe zemin hazırlamaktadır. Buradaki kadınlık ve erkeklik rolleri kadının toplumdaki konumuna dair aleyhinedir. Tüm dünya genelinde yaşanan bir sorun olarak toplumsal cinsiyet olgusu ayrıştırıcı bir niteliğe sahiptir. Öteki konumuna indirgenen kadın ataerkil yapı içerisinde şekillenen kültürde yaşamını devam ettirmektedir (Bingöl, 2014: 108).

Kültürün izlerini taşıyan toplumsal cinsiyet algısında kadınların erkek otoritesine boyun eğmesi beklenmektedir. Sinema alanına da bakıldığında cinselliği ön plana çıkararak, ev kadını olmayı reddeden, evlat sahibi olmak istemeyen, sigara ya da alkol kullanan kadınları genellikle dışlanmaktadır. Filmsel anlatılarda kötü kadın imgesi bu şekilde oluşturulmaktadır (Baş, 2019: 5). Bu durum hedef kitlenin toplumsal cinsiyete yönelik algısını etkilemektedir. En basit örnekle kadınlar ve erkekler için evlilik öncesi cinselliğin özgürlük alanı birbirinden tamamen farklıdır, erkek için özgür ve beklenen bir durumken, kadınlar için daha sınırlı bir alan tanımaktadır. Genel olarak kadına yüklenen rol namusunu koruma yönündedir (Şimşek, 2011: 123). Bu durum da temelde toplumsal cinsiyet eşitsizliğini pekiştirmektedir (Onay ve Kıyılıoğlu, 2021: 959-960). Toplumsal cinsiyetin yarattığı eşitsizliği engellemek güçtür, ancak bu duruma farklı açılardan bakarak farkındalık kazanmak önemli bir adımdır. Günümüzün değişen koşulları bireyi kadınlık ve erkekliğin çizildiği sınırlar içinde davranmaya zorlamaktadır, bu

nedenle her iki cinsiyet için özgür bir yaşam alanı oluşturabilmek için adına duruma hem kadın hem erkek temsilleri açısından bakmak yararlı olacaktır.

Dijital Platformlar

Kitle iletişim araçları bireylerin gündelik yaşamında önemli bir yer tutmaktadır. Bu araçlarda toplumsal cinsiyet algısı sosyo ve kültürel özelliklerle inşa edilmektedir (Yurdigül ve Zinderen, 2012: 1288). Geniş bir kitleye sahip olan bu araçlarda yayınlanan dizilere bakıldığında kadınların temsil edilmesi boyutuyla içeriklerin ataerkil yapıyı yansıttığı görülebilir ve dolayısıyla bu durum hedef kitlenin bu yapıyı kolaylıkla kanıksamasına neden olmaktadır. Günümüzü tanımlayan en önemli nitelendirmelerden biri dijitalleşmedir. Her alanda görülen dijitalleşme medya alanında da görülmektedir ve bu alanda yaşanan dönüşüm birçok dijital platformun ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Dijital içerik platformlarının bazıları şunlardır: Netflix, EXXEN, Gain, BluTV, Disney Plus... Bu platformların başında da Disney Plus gelmektedir. Burada yayınlanan içerikler, geniş bir kitleye hitap etmektedir ve dolayısıyla dizi ve filmlerin üzerine gerçekleştirilecek çalışmalar önem taşımaktadır. Son yıllarda teknoloji alanında yaşanan gelişmelerle dijital platformlara taşınan diziler yeni cinsiyet kalıpları ortaya koymaktadır. Bu tür platformlar (Netflix, Exxen, Gain gibi platformlar), eski kalıpları yeni bir dil ile harmanlayarak sunmaktadır (Yünkül ve Aycan, 2023: 164).

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte ortaya çıkan dijital medya araçları dijital televizyon yayıncılığının başlamasına vesile olmuştur. Hem yayıncılık hem de izleyici pratikleri açısından farklı deneyimler sunan dijital yayıncılık dönemi üretici ve tüketiciyi bakımından yeni bir yayıncılık türünün oluşmasına katkıda bulunmuştur. Ayrıca dijital platformlar genellikle bireylerin boş zamanlarını geçirebileceği bir mecra olarak görülmektedir. Bu durum, televizyonun varlığının da sorgulanmasına neden olmuştur. Online televizyon olarak da nitelendirebileceğimiz dijital platformların bireysel olması, görüntü, ses ve metin aktarımında başka bir bütünlük oluşturması izleyicilerin bu mecralara yönelmesini sağlamıştır (Karabulut, 2021). Dijital platformlar, milyonlarca kişiye hitap etmektedir. Kategorisel olarak farklı içerikler sunan bu platformlar nitelikleriyle toplumun büyük bir kısmı tarafından benimsenmiştir. Daha önce televizyonda yayınlanan dizi ve filmleri de kendi bünyesine dâhil eden platformlarda sansür ve kontrol mekanizması mevcut değildir (İnce ve Koçak, 2021: 608-609). Bu da bu platformların daha özgür bir biçimde içerik üretmesine zemin hazırlamaktadır.

Geleneksel televizyon yayıncılığına alternatif olarak dijital platformların (Yüksel, 2022:536) ortaya çıkmasıyla içerikler de farklı formatlara bürünmüştür. Bu içeriklerden dizilere bakıldığında genellikle sezonluk, televizyon dizilerine göre süre olarak daha kısa olduğu söylenebilir. Ayrıca dijital platformlar yayınladıkları dizi ve filmlerle idealize edilmiş kadın ve erkek temsilleri sunmaktadır, bireyler bu içerikleri takip ettiğinde de bilinçli ya da bilinçsiz olarak burada yer alan temsiller bireyin algı süreçlerini etkilemektedir. Bu açıdan dijital platformlar, gündelik yaşam biçimlerini ve düşünce tarzlarını etkileyerek toplumsal ve kültürel yapıları dönüşüme uğratmaktadır (Ölçekçi, 2020: 148). Bu bakımdan dijital platformlarda temsil edilen üçüncü cins tartışmaları da dikkat çekicidir. Özellikle yabancı yapımlarda geleneksel kadın ve erkek temsillerinin dışında eşcinsel vurgulamaları toplumun muhafazakar kesiminin tepkisini toplamaktadır. Bu içeriklerden bazıları Anne+, Elite, Victor, The Book of

Queer'dır ve bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. İlgili tartışmalara bakıldığında ve kitle iletişim araçlarının ideolojik işlevi düşünüldüğünde bu tür eylemlerin bilinçli ve misyonik bir şekilde gerçekleştirildiği söylenebilir.

Disney Plus

Çalışma kapsamında ele alınan ticari bir site olarak Disney Plus yayın hayatına 14 Haziran 2022 tarihinde başlamıştır ve özellikle animasyonlar ile öne çıkan bu platform son derece kapsayıcıdır (Butgel Tunalı, 2022:1948-1949). The Walt Disney Company'e ait olan bu site tek üyelik ile dört farklı ekrandan içeriği izleme hizmeti sunmaktadır, aynı zamanda yine bir üyelik ile yedi farklı profil açılabilir. Marvel, Pixar, Disney ve Star Wars gibi birçok uluslararası yapımın da mevcut platformda yayınlanması onu diğer platformlardan ayırmaktadır (Yüksel, 2022: 532). Bu platformun sadece Türkiye'de değil, dünya piyasasında da geniş bir hedef kitlesi mevcuttur.

Disney Plus içeriklerine bakıldığında dizi ve filmlerin ağırlıklı bir biçimde çocuklara ve gençlere hitap ettiği görülmektedir. Bu sebeple buradaki içeriklerin toplumu etkileme oranı daha yüksektir. İçeriklerde yer alan toplumsal cinsiyet olgusu ciddi eleştirilere uğramıştır. Özellikle kadın ve erkeğe yönelik cinsiyetçi bakış açısının yanı sıra LGBT'ye yönelik söylemlerle inşa edilen dizi ve filmler bu eleştirilerin hedef noktası olmuştur. Loki, Mucize: Uğur Böceği ile Kara Kedi, Aslan Kral, Lightyear eleştiriye maruz kalan içeriklerden bazılarıdır.

Dijital yayıncılık anlayışını benimseyen Disney Plus'ta bireyler zamana veya mekâna bağlı kalmadan kendi istekleri doğrultusunda dizi ya da filmlerle zamanının büyük kısmını geçirebilmektedir. Hatta burada yer alan içerikler sosyal medyada da gündem konularını oluşturmaktadır. Dolayısıyla toplum tarafından benimsenen bu platformlardaki yayınların eleştiri süzgecinden geçirilerek alınması gerekmektedir (İnce ve Koçak, 2021: 620). Bu makalede de toplumsal cinsiyet kavramından yola çıkılarak dijital platformlarda toplumsal cinsiyet konusuna odaklanılmıştır. Daha sonra bu platformlardan Disney Plus'ta yayınlanan "Arayış" dizisi ele alınarak içerik analizi ile incelenmiştir. Çalışmanın toplumsal cinsiyet rolleri kapsamında dijital platformlara dair farkındalık geliştirerek bu konuya daha geniş bir perspektiften bakılmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Çalışmada dijital platformlardan biri olarak Disney Plus'ta yayınlanan "Arayış" dizisi ele alınmış ve içerik analizi yöntemi benimsenmiştir. Bu yöntemde herhangi bir metin içinde yer alan unsurlar tarafsız ve sistematik bir biçimde çözümlenmeye çalışılır (Stone ve ark. 1966: 213). İçerik analizinin temelinde içeriğin bilimsel bir şekilde analizi mevcuttur (Barcus, 1959: 72). Bu yöntemle gazete, roman ve televizyon programı gibi birçok mecra da kaydedilen metinlerin de incelenebilir. Böylece metinlerin anlaşılması kolaylaşır (Baydili, 2020: 162). Bu yöntemin amacı, verinin içeriğine ilişkin geçerli sonuçlar çıkarmaktır (Krippendorff, 1980: 25). Kapsamlı bir tanım içerik analizi şu şekilde tanımlanmıştır: "Sosyal gerçekliği araştıran nesnel, sistematik, tümdengelim dayalı okuma aracı olarak önceden belirlenen ölçütlere göre kavramlardan, metinlerden, sözlü veya yazılı materyallerden anlamlar çıkarmayı amaçlayan metodolojik araç ve teknikler bütünüdür. Planlama aşamasında zayıf olarak görülse bile

uygulamada etkili ve ilginç sonuçlar vermektedir. Niceli nitele dönüştürebilmeyi, yazılı metinden hareketle yazılı olmayan mesajlara ulaşabilmeyi sağlayan çok işlevli ve giderek gelişen bir tekniktir” (Tavşancıl ve Aslan, 2001: 21-22). Çalışmada da incelenecek materyale ilişkin başlıklar (genel bilgiler, özeti ve olay örgüsü, başkarakterlerin analizi, zaman ve mekân kullanımı, kadın temsili ve erkek temsili) belirlenmiştir. Araştırmanın temel sorusu, toplumsal cinsiyet olgusunun dijital içerik platformlarında nasıl temsil edildiğidir. Bu kapsamda “Arayış” dizisinin seçilme sebebi, dizinin incelenecek konuya uygun içerik sunmasıdır. Bu nedenle amaçlı örneklem ile dizinin araştırmaya dâhil olduğu söylenebilir.

BULGULAR

Bu noktada elde edilen bulgular şöyledir.

Arayış Dizisi ile İlgili Genel Bilgiler

Görsel 1. Dizinin tanıtımında yer alan görseller

Yayın Tarihi: 2023

Tür: Drama

Yönetmen: Emin Alper

Senaristler: Özlem Yücel ve Nükhet Bıçakçı

Yapım: Ay yapım

Dizinin Yetişkinlik Düzeyi: 18+

Oyuncular: Aslı Enver, Mehmet Günsur, Defne Kayalar, Devin Özgür Çınar, Erol Babaoğlu, İpek Türktan, Eylem Yıldız, Oral Özer, Begüm Akkaya, Erdem Şenocak, Ali Yoğurtçuoğlu

Tek sezonluk olarak aktarılan dizi altı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm 58 dk, ikinci bölüm 51 dk, üçüncü bölüm 63 dk, dördüncü bölüm 52 dk, beşinci bölüm 49 dk ve altıncı bölüm 57 dk sürmektedir. Dizinin ikinci sezonunun da gelmesi beklenmektedir.

Arayış Dizisinin Özeti ve Olay Örgüsü

Altı bölümden oluşan dizinin konusuyla ilgili bilgi şu biçimde aktarılmıştır: "Metropol hayatına sıkışmış, hasta, mutsuz ve yolunu kaybetmiş bir ruh olan Nisan beraber katıldıkları bir şifa seansının ardından ortadan kaybolan arkadaşının izini sürerken şaibeli bir tarikata ulaşır. Tüm şüphelerine karşın tarikatın vaadine kayıtsız kalamayan Nisan, gizemli bir adam Tufan'ın peşinden bilinmezliklerle dolu bir maceraya atılır." Dizinin başından sonuna kadar içsel huzuru yakalamaya çalışan ve bir arayışta olan karakter görülmektedir. Anlatıda dikkat çeken kadın ve erkek temsillerinin yanında modern dünyaya karşı eleştirel bir bakış açısı mevcuttur, bu da izleyicilerin yaşadığı dünyayı sorgulamalarını da beraberinde getirmektedir.

Birinci bölümün aktarımında şu ifadeler bulunmaktadır: "Nisan katıldığı bir şifa seansından sonra, bu şifa tarikatının peşine düşer ve Tufan'la tanışır."

Bu bölüm, sosyal medya üzerinden yayınlanan bir video ile başlamaktadır. Ardından lüks bir iş merkezinde şifa seansı sahnesi gelmektedir. Nisan ve Songül iki yakın arkadaştır ve ikisi de kanser ile mücadele etmektedir. Bu şifa seansına da Nisan Songül'ün isteği ile katılmıştır. Burada iki zıt kadın karakteri görülmektedir. Songül şifa seansına istekli olarak giderken, Nisan bu seansın hiçbir işe yaramayacağı yönünde düşünceye sahiptir. Seans sırasında geçmişe yolculuk yaparken Nisan'ın aklına eski eşiyile arabada tartıştığı an gelmektedir ve tartışma konusu Nisan'ın hamile kaldığından dolayı kürtaj olma fikridir. Bu sırada Nisan kendini çok kötü hissederek salonun dışına çıkmıştır. Seans çıkışında Songül de fenalaşarak hastaneye kaldırılmıştır, Nisan arkadaşını yalnız bırakmaz ve bu şifa seansını düzenleyen tarikat üzerine araştırma yapmaya başlar, onların adreslerine ulaşmaya çalışır. Songül hastanede yatarken yanına gelen Nisan orada bu şifa seansını düzenleyen kişilerden biri olarak Azra ile karşılaşır. Azra ile Nisan'ın arası ilk zamanlardan itibaren gergin olması dikkat çekicidir. Daha sonra Songül izini kaybettirince Nisan'ın onu bulma çabaları Tufan'la tanışmasına vesile olur. "Şifa ve Arayış Vakfı" adı altında faaliyet gösteren bu tarikatın lideri Tufan, Nisan'ı bu tarikatın üyelerinin yaşadığı yer olan adaya götürür. Modern hastaneleri eleştiren Tufan Nisan'ın görüşlerini bir şekilde etkileyerek nihayetinde Nisan'ın da bu adaya gelmesini sağlamıştır.

İkinci bölüm ile ilgili bilgilendirici metin şu şekilde verilmiştir: "Rahmini tamamen kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalan Nisan, Tufan'ın şifa teklifini kabul eder."

Bu bölüm de Nisan'ın şifa çalışmasına katılma isteği ile başlamaktadır. Azra'ya bir şekilde telefon ile ulaşan Nisan faaliyetlerine katılma ve adaya gitme isteğini anlatmıştır. Azra, Nisan'ın adaya kabul edilmesi için gereken koşulları ifade etmiş ve Nisan da kabul ederek Azra'nın verdiği adresteki tekneye gitmiştir. Bavulu ile giden Nisan'ın bavulu kontrol edilince telefon bulunmuş ve bunun neticesinde Nisan kovulmuştur, ancak Nisan kendi başına adaya bir şekilde ulaşmıştır. Adaya geldiğinde farklı biçimlerde şifa seanslarıyla karşılaşan Nisan, Tufan'ın onu kabul etmesiyle adada kalmaya başlar. Önce birkaç kişinin yardımıyla hamamda yıkanan Nisan, Tufan'ın karşısına geldiğinde "Soyun" ifadesine tepki vermiş ve oradan uzaklaşmıştır. Bu sırada adaya gelenlerin adının değişmesi de dikkat çekicidir. Mesela Songül'ün adı Sema olarak değişmiştir. Nisan 8 kişinin kaldığı bir gruba dâhil olur. Ertesi gün sabah meditasyonu ile başlar, ancak Nisan bu meditasyona kabul edilmez ve lodostan dolayı her taraf çöp içindedir, adaya taşınan çöpleri süpürmesi için Nisan görevlendirilir, iki gün

boyunca çöp toplar. Burada söz orucunda olan erkek karakter olarak Veysi anlatıya dâhil edilir. Veysi zamanında söylememesi gereken bir şeyi söylediği için söz orucundadır ve hiç konuşmaz, sadece yazarak etrafındakilerle iletişim kurmaktadır. Bir başka gün Tufan tarla işleri için birkaç kişiyi görevlendirmiştir. Burada Fatoş ile Nisan arasında çıkan tartışmayı Tufan sonlandırmaktadır. Daha sonra Tufan ile Nisan konuşurken Tufan çöplere doğru ilerleyerek çöpleri açar ve Nisan her şeyini orada görür, burada Tufan’ın söylemlerinin temelinde modern dünyaya karşı eleştirel bakışı hâkimdir. Daha sonra bu bölümde Nisan’ın hastalığının altında yatan sebebin eski eşi Anıl ile yaşadığı anıları olduğu ifade edilir. Nisan anneliğe hazır olmadığından kürtaj olmak ister, bu tartışma sırasında arabada olan Anıl ve Nisan bir köpeğe çarpar, o sırada Nisan’ın kanaması başlayarak bebeğini kaybeder. Ayrıca bu bölümde yine Azra ile Nisan arasında kıskançlık durumları göze çarpmaktadır. Tufan’ın bir şifa seansında yine “Soyun” demesiyle herkes çırlıçplak olur ve Nisan’ın bu duruma şaşırması ile bölüm sonlanır.

Üçüncü bölüm ise şu şekilde özetlenmektedir: “Tufan’ın testini geçen Nisan şifa seansı için sırasını bekleyen Fatoş’un rızasını almak zorundadır.”

Bu bölümde Nisan artık soyunmaya başka boyuttan bakarak bir an önce seanslara başlamak için sabırsızlanmaktadır. Nisan Fatoş’tan sırasını isteyince bu durum aralarındaki gerginliğin artmasına neden olurken aynı zamanda onları daha çok birbirine yakınlaştırmıştır. Nisan’ın kaybettiği bebeği için yas tutulması çarpıcı bir sahnedir. Adada yaşayanlar Nisan’a başsağlığı dileyerek helva yapıp yerler. Ertesi gün güzel bir kahvaltı ile gün başlamaktadır, ardından Nisan arkadaşlarıyla denize girmektedir. Fatoş ilaç bağımlısıdır ve Nisan’a sırasını vermek için Tufan’ın odasında ilacı almasını söyler ve Nisan da gizlice Tufan’ın odasına girer, ancak Tufan’a yakalanır. Aşırı tepki gösteren Tufan daha sonra verdiği tepki için Nisan’dan özür diler. Yine annelik üzerine Fatoş ile Nisan arasındaki diyaloglar dikkat çekicidir. Fatoş anneliğin bir mit olduğunu ifade etmektedir. Ertesi gün Nisan şifa seansına girer ve Nisan’ın aklına eşi tarafından aldatıldığı ve bunu gördüğü anlar gelir, ağlayarak Tufan’a sarılır. Bu seanstan sonra Tufan ile Nisan yakınlaşmaya başlar. Azra’nın Nisan’a olan kıskançlığı Tufan tarafından da farkedilir ve Tufan Azra ile konuşur. Azra’nın kıskançlığı için pişman olması ve içindeki şeytanı kırmak adına camı kırıp onun üzerinde namaz kılması ilgi çekici sahneler arasındadır. Tufan’ın ateş üzerinde yürümesi ve bunu gören Nisan’ın da ateş üzerinde yanmadan yürüyerek gelmesi ve Tufan’a sarılmasıyla o gün sonlanır. Adada yaşayanlardan biri olarak Begüm’ün hareketleri Nisan için dikkat çekicidir, bunun üzerine Begüm’ü telefon ile konuşurken gören Nisan onu takip etmeye başlar ve Begüm’e amacının ne olduğunu sorar. Begüm ünlü bir iş adamı olan Yakup Bey’in kızını bulmak için adaya gelmiştir, birini aradığını ifade eden Begüm kilitli odada bir kadının olduğunu söyler. Daha sonra Begüm ve Nisan bu odayı bir şekilde açar ve bir kadınla karşılaşır, kadın çılglık atar. O sırada adaya Nisan’ın ablası polislerle birlikte gelir ve adada arama yapılacağına bilgisi verilerek bölüm sonlanır.

Dördüncü bölümde şu metinle sunulmaktadır: “Nisan, Zeren’in şokunu atlatamadan, adayı basan polisler bir cevap vermek zorunda kalır.”

Zorla adada tutulduğuna dair bir ihbarla Zeren (Yakup Bey’in kızı) polisler tarafından aranmaktadır ve polisler Nisan’ı sıkıştırırlar, ancak Nisan Zeren’i görmediğini söyler. Bu sırada adada arama yapan polisler kadın ve erkeklerin çırlıçplak havuza girdiğini görünce onları

üstlerini giymeleri konusunda uyarır ve Nisan’ın ablası Eylül adada video kaydı alır. Eylül Nisan’ı “Sana zorla bir şey mi yaptılar” diyerek sorgular. Arama yapılırken kilitli oda dikkat çeker ancak açılmadan polisler geri dönme çağrısıyla operasyonu bitirmek zorunda kalır. Daha sonra Nisan Begüm’ün odasına geldiğinde eşyalarını topladığını görür, Begüm deşifre olmuş ve yanında Azra vardır, Begüm kısa bir süre sonra adadan ayrılır. Nisan, Tufan’ın yanına gider ve Tufan, Nisan’ın gördüğünü neden söylemediğini sorar, Nisan da söz orucunda olan “Veysi’yle benim aramda” der. Tufan da Nisan’ın aklındaki soruları gidermek adına onu kilitli olan o odaya götürür ve Nisan hamile bir kadın ile karşılaşır. Babasından kaçan Zeren bu adaya sığınmıştır babası namusunu temizlemek için onun peşine düşmüştür. Psikolojik olarak sağlam olmayan Zeren kilitli tutulmaktadır ve doğumdan sonra tedavi olacaktır. Bebeğin babasının kim olduğu bilinmemektedir. Onun mahremiyetine saygı duyulmaktadır. Tufan ile Nisan konuşurken Azra gelir ve sosyal medyada yayınlanan içerikler olduğunu söyler, Nisan’ın ablası ve eniştesi adada çektikleri videoları yayınlamıştır. Bundan dolayı Azra, Nisan’a tepki gösterir ve onu suçlar. Tufan bu durumu “Demek yaşamamız gerekiyor” diyerek kabullenir. Adadan birden dışardan sesler yükselir ve insanlar teknelerle, vapurlarla adaya gelmeye çalışır. Daha sonra Eylül ve Taner’e baskı gelerek siber suçlar dâhilinde bu videoları silmesi istenir ve Taner bu içeriklerin hepsini siler. Tufan avukatla görüşmeye giderken Azra, Nisan’ı suçlamaya devam eder ve Nisan da ablasının yaptığı hatayı telafi etmek için “Elimden geleni yaparım” der ve Tufan Nisan’ı avukatla görüşmeye götürür. Avukat Cem ile görüşükten sonra Nisan şehirdeki evine gider ve evine karşı yabancılaşmıştır. O gece Tufan da Nisan’ın evine gider, Nisan’a tamamen adaya yerleşmesini söyler. Ertesi gün beraber adaya dönerler. Arkadaşlarıyla birbirine sarılan Nisan’a karşı Azra’nın bakışları korkutucudur. Nisan arkadaşlarıyla keyifli zaman geçirir, Azra da Tufan’ı Nisana karşı doldurmaya çalışır. Azra “Ben seni anlamıyorum” diye serzenişlerde bulunur, Tufan yanına Nisan’ı çağırır ve “Her şeyin bir manası var madem duyulduk sesimiz olacaksınız” der Nisan’a. Artık onlar için yeni bir devrin başladığını ve saklanmayacaklarını, seslerinin daha gür çıkacaklarını söyler. Tufan ateş yakar ve insanlar dans etmeye başlar, Songül de arkadaşını tebrik eder. Azra yine Nisan’ı Tufan’a karşı doldurmaya devam eder, onu başka kadınlarla görmesi için elinden geleni yapar, ancak Nisan o gece Tufan’ın yanına gider ve sarılır, öpüşürler.

Beşinci bölümün özet metni şu şekildedir: “Nisan, Tufan’la geçirdiği geceden sonra cennet gibi bir dünyaya uyanır. Azra, Nisan’ı kıskanmaktadır.”

Bölüm Nisan ile Tufan’ın sevişme sahnesi ile açılmaktadır, artık onlar sevgilidir. Nisan da sosyal medya üzerinden aşk ve sevgiye dair videolar çeker, yayınlamıştır. Azra artık çok mutsuz hale gelmiştir, baş ağrıları geri gelmiştir. Avukat Cem, Nisan’ı elde etmek amacıyla adaya gelir. Cem’in babası adanın sahibidir. Cem, Nisan ile yakınlık kurmaya çalışmaktadır ve Nisan bundan rahatsız olmaktadır. Azra ise Nisan’ın, Cem’le yakın olmasını ister ve onu kibirlilikle suçlar. Bir meditasyon sırasında Cem, Nisan’ın yanına gelip konuşur, Nisan da “Ben Tufan’ı dinlemek istiyorum” diyerek onu susturur. Tufan, Cem’in yanına gelir ve konuşmaları gerektiğini söyler. Tufan, Cem’i kilitli olan odada yaşayan Zeren’e götürür ve “Tebrikler baba oluyorsun, tanıştığınızda 18 bile değildi, senin yüzünden olan aklımı da kaybetti kim bilir baban ne diyecek bu işe, bu işten hiç kolay sıyrılmayacaksınız” der. Daha sonra Nisan Zeren’in odasına gider ve Cem’in fotoğrafını gösterir, Zeren korkar ve Nisan kızını sakınlaştırır. Tufan ile Nisan’ın

arası hesaplaşmadan sonra düzeler ve eskisinden daha iyi olur. Öte yandan Cem, Tufan'ı ve orada yaşayan herkesi adadan attırmak için planlar yapar. Zeren'i de adadan alıp gitme gayreti içindedir. Bunun için silahlı adamlar toplar, adayı basarlar, Tufan ile Cem arasındaki gerginlik en üst seviyeye ulaşır. Ancak Cem'in adamları Emin'in arkadaşları çıkar ve silahları geri çekerler. Cem elleri kolları bağlı bir şekildedir ve yaptıklarından dolayı Emin onu asmaya götürürken Cem, Tufan'dan özür diler, Tufan da özrünün yetmeyeceğini bir de imza lazım olduğunu söyleyerek adanın tapusunu Cem'den alır. Ertesi gün Tufan yanına Azra'yı çağırır ve kıskançlığının nelere sebep olduğunu, dün gece Nisan'ın neredeyse polis çağıracağını söyler, bu sebepten dolayı Azra en başa döner. Azra ile Nisan karşılaştığında Azra öfkesine ve hırslarına yenik düşerek Nisan'a "İnşallah bana yaşattığını Allah sana da yaşatır, en sevdiğini elinden alır" der. Daha sonra Nisan bayılır ve kanaması başlar ve herkes başına toplanır, bu şekilde bölüm sona erer.

Altıncı bölümde ise şu yazı görülmektedir: "En değer verdikleri şeylerini kaybeden Nisan ve Azra yeniden karşı karşıya gelirler."

Nisan'ın hayatına yönelik geçmişiyle sahne açılır ve Nisan annesiyle bir sofrada oturur. Annesine anne olamayacağını şu şekilde ifade eder: "Sen gittin babam gitti, ablam gitti çocukları var ailesi var. Hayatla nasıl başa çıkacağını biliyor, ben bilmiyorum. Ben yolumu yerimi kaybettim". Annesi de Nisan'a "Dünya annedir, doğa annedir, annelik üreme değil ki, önce kendini doğurup büyüteceksin" der. Aslında Nisan ameliyattadır, rahmi alınmaktadır. Nisan'ın ablası Eylül yanına gelir ancak aralarındaki gerginlik sonucu Nisan ablasını evden kovar. Bu arada Azra adadayken orada insanları Nisan'a karşı doldurmaya devam eder. Bu bölümde Azra'nın geçmişiyle ilgili sahnelere yer verilmiştir. Eski adı Sabire olan Azra babasının ölüm anında Tufan ile tanışmıştır ve zorla evlendirilmekten kaçarken Tufan'a sığınmıştır. Ameliyattan çıkan Nisan'ın yanına Tufan gider ve "Rahmin seni bir arayışa sürükledi ve sonra beni buldun, onun sayesinde sana kavuştum, sen bu eve bu hayata ait değilsin Nisan benimle gel" der. Tufan, Nisan'ı ikna eder ve adaya dönerler. Arkadaşları onu görünce mutlu olurlar, ancak Azra, Nisan'ı kötülemeye hala devam etmektedir. Fatoş ile Nisan arasındaki annelik konuşmaları dikkat çekmektedir, Fatoş şunları söylemektedir: "Ben anneliği hiç düşünmedim kötü bir anne oldum ama çok sevdim. Sevmenin ne demek olduğunu öğrendim. Anladım ki o zaman mutlaka bazı insanların anne baba olması gerekiyor ama sen onlardan değilsin. Senin sevip büyütmen için doğurmaya ihtiyacın yok." Daha sonra Tufan, Azra'nın yanına giderek Kıbrıs'ta belirli bir zaman durmasını ve yeni bir yer elde edebileceklerini söyler. Azra çok fazla tepki göstererek teklifini reddeder. O sırada Zeren'in doğumu başlamıştır, Zeren Nisan'ı ister. Nisan gelince "Annem sana ne dedi beni affedecek mi?" diye ağlar. Azra ile Nisan karşılaşır ve Nisan'ın ağrısı vardır. Sonra bebek doğar ve Nisan yalnız kalınca yanına Azra gider. Yine kıskançlık söylemlerini devam ettirir. Tufan laflarını duyar ve Azra'yı adadan kovar. Azra adadan gitmemek için olay çıkarır. Azra'nın gitmesi için tekne hazırlanırken Azra ortadan kaybolur. Güvenlik kayıtlarını, adanın bilgisayarını alan Azra bunları Cem'e ulaştırmayı planlar, yani ada yine tehlikeydedir. Herkes adada Azra'yı arar, Zeren'in bebeği de birden yok olur. Azra bebeği kaçırmış ve Cem'e verecektir. Nisan, Azra'yı bulur ve zindan gibi yere kilitler. Bebeği alır, Azra yine Nisan'a bilmediği şeyler söyleyerek onu kendine çekmeye çalışır. Nisan onun oyununa gelmez. Sonra Azra adadan kaçmaya

çalışırken Nisan ile Azra arasındaki bilgisayarın ve güvenlik kayıtlarının içinde bulunduğu çanta çekişmesi sonucu Azra kayalıklardan yuvarlanır ve ölür. Tekrardan bölümün başında annesiyle olan sahne geçiş yapılır. Annesi anneliğe dair şeyler söyler. Tufan ile birlikte uyanan Nisan kendini suçlar. Tufan ise "Sen bugün sadece bir bebeği değil, koca bir adayı kurtardın sen bir katil değilsin kahramansın Nisan. Seni ilk gördüğüm anda biliyordum içindeki gücü gördüm, herkes gördü sende gör artık. Sen hepimizi kurtardın. Bütünün hayrı için en doğru olan şeyi yaptın" der. Daha sonra Azra için merasim gerçekleştirilir. Tufan'ın şu sözleri dikkat çekmektedir: "Bu çağ hastalıkların çağı, mutsuzluğun çağı egonun kibrin karanlığın çağı. Bir devir kapandı, yenisi başlıyor, bizim zamanımız geldi. Bu çağ arayışın şifanın birliğin çağı. Biz kendi ailemizi kendimiz seçtik, kendi sözcüğümüzü kendimiz söyledik." En sonda bir tören düzenlenir ve Zeren'in bebeğini Nisan ve Tufan alır. Nisan yaptığı konuşma ile adadakileri motive eder. "Bütünün hayrı için kendimi adamaya hazırım ben artık Nisan değil Nisa'yım" der. Songül ve Nisan arasındaki bakışlar ile Nisan'ın taktığı yılan kolyesi göze çarpar ve Nisan'ın adaya geldiği zaman Azra'nın gördüğü bir rüyayı anlatırken kullandığı ifadeyle ("Dün gece rüyama bir yılan geldi, boynuma sarılmıştı") bölüm sonlanır.

Arayış Dizisinde Başkarakterlerin Analizi

Nisan (Aslı Enver): Dizideki başkarakterlerden biri olarak Nisan anlatının iyi karakteridir. Orta boylu, uzun saçlı ve kumraldır. Anlatının merkezinde yer almaktadır. Şehirli bir kadını temsil eder. Modern yaşamın getirdiği huzursuzluğun farkına varmıştır. Hastalığı ile birlikte kendini bir arayışın içinde bulmuştur. Anlatının başlarında hastalığı ve mutsuzluğu ile öne çıkan Nisan daha sonra kendini bulmuş ve tamamlamıştır.

Tufan (Mehmet Günsur): Şifa ve Arayış Vakfı'nın lideridir. Uzun boylu, ince yapılıdır. Saçları ve giydikleri kıyafetler ile dikkat çekmektedir, genellikle göğüsleri ve göbeği açık olacak biçimde kıyafetleri tercih etmektedir. Gizemli bir yanı vardır. Tarikat lideri olarak kadınlarla yakın ilişki içerisinde.

Azra (Defne Kayalar): Dizideki anlatının kötü karakteridir. Vakfın kadın lideri olarak görülmektedir. Uzun boylu ve genellikle başı kapalıdır. Nisan'ı kıskanması sonucu öfkesine, hırsına yenik düşmüştür.

Fatoş (Devin Özgür Çınar): Uyuşturucu bağımlısı ve psikolojik sorunları olan bir karakterdir. Ömrü boyunca sevgi görmemiştir. Evlenmesi ve anne olması kendi isteğiyle olmamıştır, bu nedenle çocukları tarafından bile sevilmediğini düşünmektedir. Asi, sinirli bir kadın karakter olarak karşımıza çıkmaktadır.

Emin (Erol Babaoğlu): İşlediği suçtan dolayı bir arayış içinde olan karakter bu vakfa dâhil olmuştur. Saçları yoktur, esmerdir. Babacan tavırlarıyla dikkat çekmektedir. Herkesi koruyup kollayan bir yanı vardır. Zeren'in kurtuluşunda da öncü rol üstlenmiştir.

Songül (İpek Türktan): Nisan'ın yakın arkadaşıdır, kısa saçları ile dikkat çekmektedir. Beyin tümörü rahatsızlığı vardır. Bundan dolayı şifa arayışındadır. Nisan'ın bu vakfa dâhil olmasında aracı olan kişidir.

Cem (Cem Onur Ünsal): Vakfın avukatıdır, aynı zamanda vakfın yerleştiği adanın sahibinin oğludur. Zengin ve şımarıktır, kadınlara yönelik ilgisiyle dikkat çekmektedir. Ayrıca Zeren'e tecavüz ederek onu hamile bırakmıştır.

Arayış Dizisinde Zaman ve Mekân Kullanımı

Bir anlatının temel unsurlarından biri zaman ve mekândır. Bu unsurlar anlatının bütünselliğine katkı sağlamaktadır, öykünün arka planını oluşturarak karakterler, olay örgüsü gibi unsurları da etkilemektedir. Zaman ve mekânda inşa edilen anlam, olay örgüsünde yer alan kişileri karaktere büründürerek anlatının daha dikkatlice kurulmasına vesile olur (Doğru, 2020: 330). Dizideki olay örgüsü bir zaman sıralamasına göre yerleştirilmiştir, bakıldığında kronolojik bir sıralama vardır. Anlatı şimdiye aittir. Dizide zaman kullanımında geçmişe yönelik sahneler de mevcuttur, özellikle iki zıt kadın karakter olarak Nisan ve Azra'nın geçmişine yönelik sahneler göze çarpmaktadır.

Mekân olarak bakıldığında ise ağırlıklı olarak adanın açık alanlarının kullanıldığı söylenebilir. Gerçekleştirilen şifa seansları ve ritüellerde mistik bir şekilde dekore edilmiş mekânlar kullanılmıştır. Bunun dışında İstanbul'da iş merkezlerinin de (şifa seansları, avukat ile yapılan görüşme vs.) kullanıldığı görülmektedir. Dizide dış mekânlar daha çok tercih edilmiştir.

Arayış Dizisinde Kadın Temsili

Dizinin başlangıcında iki farklı kadın karakter vardır: Biri şifa seansına inanırken diğeri inanmamaktadır, buradan hareketle olay örgüsünün temelinde zıtlık olduğunu söyleyebiliriz. Daha sonra bu durum Azra ile Nisan karakterleri üzerinden desteklenmiştir. Dizinin ana temalarından biri, kadınlar arasındaki kıskançlıktır. Azra ve Nisan arasında yaşanan gerginlikte temel neden, Azra'nın Tufan'ı sevmesi ve Nisan ile paylaşmak istememesi ve günün birinde kendi yerini alacağı korkusudur. Bu nedenle Azra, Nisan'ı kadınlığından yaralı olarak geldiğini vurgulamakta ve adadaki diğer insanları ona karşı doldurmaktadır. Nisan ile Azra arasındaki gerginliğin sebebi olan kıskançlık Azra'nın sonunu getirmiştir.

Dizide yalnız kalan bir kadını temsil eden Nisan hastalığa yakalanmıştır ve içsel olarak kendini mutsuz hissetmektedir. Hastalığı, kadının doğurganlığını vurgulamaktadır. Rahim kanseri olan Nisan'ın yaşadığı süreç onu bir arayışa sürüklemiş ve eksik kalan yanını tamamlamak istemiştir. Anlatı yapısında da Nisan'ın bu durumdan dolayı anne olamayacağını bilmesi, onun hissettiği bir eksiklik olarak sıklıkla yansıtılmıştır. Yine anlatı yapısı içerisinde farklı biçimlerde kadının önemi ifade edilmiştir. Zeren'in bebeğinin doğması da yine kadının üreme açısından rolünü açığa çıkarmaktadır. Bu açıdan Fatoş ile Nisan arasında yaşanan diyaloglarda da annelik teması ağırlıklıdır, Fatoş anneliğin bir mit olduğunu söylemiştir.

Adada kadınlara karşı farklı bir bakış vardır ve lider olarak Tufan istediği kadınla birlikte olabilmektedir, kadınların da bu durumu kabul etmesi dikkat çekmektedir. Nisan'ın da adaya geldiğinde Tufan'ın onu adaya kabul etmesi ve "Soyun" demesi de mahremiyet açısından düşünülmesi gereken bir boyuttur. Adada çıplaklığa farklı bir açıdan bakılmaktadır, soyunmamak kibrin bir parçası olarak kabul görmektedir. Dizinin farklı bölümlerinde

kadınların ve erkeklerin çıplak bir şekilde havuza girdikleri ya da meditasyon sırasında soydukları görülmektedir.

Şifa ve Arayış Vakfı'nın başındaki kişi Tufan'dır, ancak bu tarikatta bir de kadına tamamlayıcı olarak rol verilmektedir. İlk başlarda bu rolde Azra'yı görürken sonra yaşanan olaylar neticesinde Nisan'a geçmiştir. Dizinin son sahnesi de Nisan'ın adını Nisa olarak yenilemesiyle dikkat çekicidir. Nisan için değişimin en büyük hissedildiği sahnedir. Nisa'nın sözcük anlamı kadındır. Bu perspektiften bakıldığında da Nisa adını tercih etmesi bir tesadüf değildir.

Arayış Dizisinde Erkek Temsili

Diziye genel olarak bakıldığında erkek temsili açısından Tufan karakteri dikkat çekmektedir. Tarikat lideri olarak Tufan baskın bir karaktere sahiptir ve bu tarikat yapılanmasında kararları veren tek kişidir. Bu nedenle anlatıda erkek egemenliği göze çarpmaktadır. Ayrıca Tufan'ın cinsel olarak birkaç kadından faydalandığı görülmektedir. Tufan da yine yaşamında bir anlam arama çabası içerisindedir. Tufan'ın anlatıda modern yaşamı eleştiren bir yönü vardır, özellikle Nisan'ın rahim hastalığı boyutunda ilaçlara, doktorlara, hastanelere yönelik umutsuz bir bakış açısı sergilemektedir.

Dizide etkili erkek karakterlerinden biri olarak Emin, babacan tavırlarıyla dikkat çekmektedir. Hapishaneden çıkan ve ondan sonra bu vakfa dâhil olan Emin'in herkesi koruyan bir yönü vardır. Bu açıdan bakıldığında da Emin'in geleneksel baba rolünde temsil edildiği söylenebilir.

Dizide dikkat çeken başka bir karakter ise avukat Cem'dir. Cem, babası aracılığıyla bir yerlere gelen, zengin, şımarık aile çocuğu olarak temsil edilmektedir. Tufan ile Cem arasında yaşanan sıkıntılı süreçte Cem'in cinsiyetçi söylemlerle küfür ettiği gözlemlenmiştir. Ayrıca Cem yaşadığı ilişkilerde ciddi düşünmeyen bir erkek karakter biçiminde inşa edilmiştir.

SONUÇ

Medya, toplumsal kodları yeniden üreten bir yapıya sahiptir. Bir temsil sistemi olarak da değerlendirebileceğimiz medya aslında toplumu inşa etmede öncü bir role sahiptir. Bu açıdan medya üzerine gerçekleştirilen her araştırma önem taşımaktadır. Günümüzde dijitalleşmenin etkileri medya alanında da yaşanmış televizyon ile aktarılan diziler, dijital medya platformlarına geçmiştir. Zaman ve mekâna bağlı kalmadan yeni bir yayıncılık türü oluşturan bu platformlarda yer alan içerikler bireylerin algı süreçlerine etki etmektedir. Dolayısıyla burada yer alan içerikleri çözümlenmek bireyler için farkındalık oluşturacak ve bilinçlenmelerini sağlayacaktır.

Bu çalışmada da toplumsal cinsiyet odağında dijital platformlar ele alınmıştır ve araştırma kapsamında Disney Plus'ta yayınlanan "Arayış" dizisi içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Araştırmada dâhilinde dizide kadın ve erkeğin konumlandırılışı ve nasıl temsil edildiği ortaya konmuştur. Elde edilen bulgular doğrultusunda dizinin birkaç tema (aşk, modern dünyada varoluş sorunu, kıskançlık vs.) üzerinde anlatı yapısının kurulduğu görülmektedir. Dizinin başkarakterleri olarak iki kadın arasındaki kıskançlık dikkat çekicidir. Kadın karakterlerden Azra, Nisan, Fatoş ve Zeren; erkek karakterlerden ise Tufan, Emin ve Cem ön plandadır. Genel itibarıyla kadın ve erkek temsilleri açısından toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin burada da

desteklendiği görülmektedir. Dijital platformların ortaya çıkması ve yaşanan dönüşüm süreciyle birlikte toplumsal cinsiyete dair farkındalıklar olsa da toplumda erkekler kadınlara göre daha ön plandadır, dizide de bu durum gözlemlenmiştir. Toplumsal cinsiyet her dönem eşitsizliğe zemin hazırlayan toplumsal sorun olarak var olmuştur. Toplumda kadın ve erkeğin konumlandırılışını çözümleyen bu araştırmada dizilerin aktarılma aracının değiştiği ancak içeriğin çok da fazla değişmediği ortaya konulmuştur. Toplumsal cinsiyet rolleri kapsamında kadının önemi vurgulanmış, fakat kadın yine erkeğin gölgesinde kalmıştır. Diziye bakıldığında son sözü söyleyen hep lider Tufan olmuştur. Dolayısıyla burada genel itibarıyla eşitlikçi bir bakış açısından söz edemeyiz.

Toplumun en büyük sorunlarından biri olarak toplumsal cinsiyet kalıplarını aşmanın yolu eğitimden geçmektedir. Bireyin eğitim seviyesi yükseldikçe cinsiyetçi bakış açısı da azalacaktır. Bu kapsamda eğitim seviyesini yükseltmeye yönelik faaliyetler gerçekleştirilmelidir. Diğer yandan kadının toplumdaki yeri ve önemi düşünüldüğünde, içerik üreten medya çalışanlarının bu konuya karşı daha hassas davranmaları ve kadın ve erkeğin temsili açısından değişen, dönüşen temsillere yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Ayrıca dijital platformlar üzerine yapılan çalışmaların sınırlı olduğundan bu çalışma, toplumsal cinsiyet alanında yapılacak çalışmalar için referans olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akın, A. ve Demirel, S. (2003). Toplumsal Cinsiyet Kavramı ve Sağlığa Etkileri. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi Halk Sağlığı Özel Eki*, 25(4): 3-82.
- Akkaş, İ. (2020). Toplumsal Cinsiyet Algısı Üzerine Bir Değerlendirme: Erzincan Örneği. *Dünya Multidisipliner Araştırmalar Dergisi*, Sayı 1, s.55-72.
- Barcus, F. E. (1959) Communications Content: Analysis of the Research, 1900-1958, Unpublished doctor's dissertation, University of Illinois.
- Baş, E. (2019). Türk Melodram Filmlerinde İdeal/Kötü Kadın İmgesi: Bir Demet Menekşe Film Örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(65): 568-579.
- Baydili, İ. (2020). Covid-19 Sürecinde YouTube'daki Doktor Videolarının WHO ve Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı Söylemleri ile Karşılaştırılması. *Electronic Turkish Studies*, 15(4): 153-159.
- Bingöl, O. (2014). Toplumsal Cinsiyet Olgusu ve Türkiye'de Kadınlık. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Sayı 3, s. 108-114.
- Butgel Tunalı, S. (2022). Disney+ Markasının Uyguladığı Pazarlama Stratejisine Yönelik Bir İnceleme. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 9(88): 1943-1950.
- Butler, J. (2012). Cinsiyet Belası: Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi (Çev. Başak Ertür). İstanbul: Metis Yayınları.
- Doğru, S. (2020). Zaman ve Mekân Bağlamında Bir Zamanlar Anadolu'da Filmini Bahtin'in "Kronotop" Kavramıyla Okumak. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(1): 329-341.
- İnce, A. ve Koçak, M. F. (2021). Türk Dijital Platform Dizilerinin Aile Kurumuna Etkisi. *VIII. Dini Yayınlar Kongresi*, Ankara, Türkiye, ss. 607-630.

Karabulut, V. (2021). "Dijital Çağda Televizyonun Dönüşümü". <https://www.cnnturk.com/yazarlar/guncel/vedat-karabulut/dijital-cagda-televizyonun-donusumu> (Erişim: 22 Ağustos 2023).

Krippendorff, K. (1980). *Content Analysis: An Introduction to its Methodology*. California: Sage.

Onay, C. Z. ve Kıyılıoğlu, L. (2021). Dijital Oyunlarda Kadın ve Erkek Temsilinin Toplumsal Cinsiyet İşaretleri Bağlamında Değerlendirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(41): 955-993.

Ölçekçi, H. (2020). Dijital İletişim ve Küresel Kültürel Etkileşimin Homojenleşme, Kutuplaşma ve Melezleşme Süreçleri. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, Sayı 50, s. 146-163.

Stone, P. J., Dunphy, D. C., Smith, M. ve Ogilvie, D. M. (1966). *The General Inquirer: A Computer Approach to Content Analysis*. Massachusetts: The MIT Press.

Şimşek, H. (2011). Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Kadın Üreme Sağlığına Etkisi: Türkiye Örneği. *DEÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 25(2): 119-126.

Tavşancıl, E. ve Aslan, E. A. (2001). *Sözel, Yazılı ve Diğer Materyaller İçin İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*. İstanbul: Epsilon.

Vatandaş, C. (2007). Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı. *Istanbul Journal Of Sociological Studies*, 0(35): 29-56.

Yüksel, H. (2022). Dijitalleşme Bağlamında Türkiye'de Televizyon Yayıncılığının Dönüşümü: Disney Plus Platformu. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(2): 523-538.

Yurdigül, Y. ve Yurdigül, A. (2014). Presentation of the Marginal Identity on Television News (The Turkey Example). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(2): 11-30.

Yurdigül, Y. ve Zinderen, İ. (2012). Medyada Cinsiyet Alanları Marjinal Bir Kimlik Algısı Olarak Eşcinselliğin Tv Haberlerinde Sunumu. *Turgut Özal Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Kongresi II Küresel Değişim ve Demokratikleşme*, Malatya, Turkey, ss.1287-1310.